

KANSLIJN 2

Technologie en het vergroten van leef- en werkplezier

INLEIDING

Hoe kunnen we zorgen voor een goed leven en goede zorg voor mensen met EVB+? Nu en in de toekomst. Met de knelpunten, en de uitdagingen die er nu al liggen?

Er zijn vijf thema's of kanslijnen (zie Transitie akkoord en bouwstenen) benoemd in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking.

1. Elke cliënt krijgt een betekenisvolle daginvulling passend bij de wensen, talenten en vermogens.
2. Bewezen arbeidsbesparende technologieën worden geïmplementeerd door alle zorgorganisaties in de eigen zorgpraktijk.
3. Alle cliënten ontvangen een passend zorgniveau bij hun zorgvraag.
4. Elke cliënt die dat aankan krijgt een zo zelfstandig mogelijke, eigen veilige plek in de samenleving (ambulantisering).
5. Bij elke cliënt het (eigen) netwerk stimuleren en faciliteren om een rol te spelen in de zorg en ondersteuning.

We beschrijven deze thema's of kanslijnen specifiek voor het leven van en de zorg aan mensen met EVB+. Deze uitwerkingen dienen als inspiratie voor de invulling van deze kanslijnen rondom de zorg en het leven van mensen met EVB+.

THEMAGROEP BELEID & ORGANISATIE

KENNISPLATFORM EVB+ | OKTOBER 2023

KANSLIJN 2: TECHNOLOGIE EN HET VERGROTEN VAN LEEF- EN WERKPLEZIER

Binnen deze kanslijn wordt bekeken hoe technologie ingezet kan worden in het leven van en de zorg voor mensen met EVB+. Daarbij dient de inzet van zorgtechnologie de werkdruk van professionals te verminderen, een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van leven en/ of de autonomie van mensen met EVB+.

Binnen de themagroep Beleid & Organisaties zien we een aantal mogelijkheden voor de inzet van technologie rondom mensen met EVB+. De volgende punten zijn van groot belang:

- Technologie is geen doel op zichzelf. Het biedt alleen een oplossing als deze **antwoord** geeft op een concrete vraag of actueel knelpunt van direct betrokken begeleiders of ouders. En als de technologie **bruikbaar** is in de concrete en dagelijkse situatie. Het is essentieel om goed te kijken naar actuele knelpunten, **samen met de betrokkenen**. En daarna pas te kijken naar mogelijke oplossingen, waaronder de inzet van technologie.
- In de landelijk akkoord (2022) wordt beschreven dat technologie zich richt op zelfstandigheid, autonomie en minder hulpbehoefendheid. Waardoor de inzet van professionals zoveel als mogelijk vermindert. We zien dat bij mensen met EVB+ technologie met name ingezet kan worden om te zorgen dat mensen met EVB+ **minder spanning** ervaren. Als mensen meer ontspannen zijn, neemt de druk op professionals mogelijk af.
- Daarnaast verwachten we dat technologie ook gebruikt kan worden voor het **slimmer organiseren** van het werk.
- Door ervaringen over de inzet van technologie rondom mensen met EVB+ vanuit verschillende organisaties te delen, kan **gezamenlijk kennis** worden opgebouwd.

We onderscheiden in deze kanslijn twaalf bouwstenen. Deze bouwstenen hebben we geordend onder vijf thema's.

Aansluiten op een concrete vraag of actueel knelpunt van betrokken

Bouwsteen 1: Aansluiten op dagelijkse praktijk

Meer ontspanning en meer kwaliteit van leven

Bouwsteen 2: Ondersteunen van activiteiten en daginvulling

Bouwsteen 3: Vergroten communicatiemogelijkheden

Bouwsteen 4: Verbeteren inrichting van de omgeving

Bouwsteen 5: Nachtrust verbeteren

Vergroten werkplezier en verminderen werkdruk

Bouwsteen 6: Signalerende technologie

Bouwsteen 7: Werkplezier van medewerkers

Bouwsteen 8: Slimmer organiseren van het werk

Bouwsteen 9: Toerusten medewerkers

Versterken andere kanslijnen

Bouwsteen 10: Samen zorgdragen

Implementeren van technologie

Bouwsteen 11: Aandacht voor implementatie van technologie

AANSLUITEN OP CONCRETE VRAAG OF ACTUEEL KNELPUNT VAN BETROKKENEN

Technologie is geen doel op zichzelf. Technologie helpt alleen als het een praktische oplossing biedt voor een vraagstuk in de dagelijkse praktijk van de beoogde gebruikers.

Bouwsteen 1: Aansluiten op de dagelijkse praktijk

Technologie inzetten is geen doel op zichzelf. Technologische oplossingen kunnen niet zomaar worden 'uitgerold' over een organisatie. Het gebruiken van technologie vraagt om nieuw gedrag. Het moet voor de gebruikers duidelijk zijn welke doel je voor ogen hebt en wat de technologie oplevert. Het is dan ook belangrijk dat de technologie antwoord geeft op een concreet en actueel probleem van direct betrokken begeleiders of ouders. Zeker bij complexe zorgsituaties is het van cruciaal belang om te zorgen dat de technologie ook in de alledaagse situatie ingezet kan worden.

VOORBEELDEN

PRO – Zorgtechnologie

Een coalitie van 3 organisaties die, in opdracht van het zorgkantoor, samen kijken naar de inzet van arbeidsbesparende technologie. Waarbij de Prinsenstichting zich richt op de inzet bij mensen met complexe zorgvragen. In het traject is onder andere aandacht voor een visie op technologie, aansluiting op een concrete zorgvraag, en ondersteuning van een coach. Er wordt een databank samengesteld met de gevonden oplossingen. (Prinsenstichting, Raphaelstichting en Odion)

Inzet van ontwerpers in woningen

Ontwerpers van de afdeling Innovatie van 's Heeren Loo kijken een week mee in een woning, en komen dan, samen met de begeleiders, tot een aantal prototypen om de dagelijkse praktijk van bewoners en medewerkers te ondersteunen. Er wordt gebruik gemaakt van Design Thinking. ('s Heeren Loo)

Health Innovation School

Een regionale aanpak waarbij professionals vanuit verschillende zorgorganisaties samen kijken naar actuele vraagstukken. In gezamenlijke sessies leren zij over de taal van innovatie, cultuur en gedrag, ondernemerschap en implementatie, de toekomst van de zorg en technologie, en passen ze dit toe op een actuele casus uit de zorg.

Helpende-handmethode

De **helpende handmethode** is een methode waarbij zorgverleners samenwerken met verwanten en samen zorgtechnologie betekenisvol inzetten. Aan de hand van vragen worden zij uitgedaagd om zelf creatieve oplossingen te vinden. De methode wordt ontwikkeld, specifiek voor de inzet van zorgtechnologie voor mensen met EMB, waar kennis over behoefte en mogelijkheden cruciaal is voor de inzet van zorgtechnologie. (HAN)

MEER ONTSPANNING EN MEER KWALITEIT VAN LEVEN

Technologische oplossingen die nu specifiek ingezet worden in het leven van en de zorg voor mensen met EVB+ richten zich op de volgende thema's. We onderscheiden de volgende bouwstenen:

- Ondersteunen van activiteiten en daginvulling
- Vergroten communicatie mogelijkheden
- Verbeteren inrichting van de omgeving
- Nachtrust verbeteren

Er zijn verschillende apps en websites die helpen om voor een specifieke zorgvraag de juiste technologische oplossing te vinden. Zie:

- [App Floortje](#)
- [Website zorg van nu](#)
- [Website hulpmiddelenwijzer](#)
- [Beter leven met E-health van Dichterbij](#)

Bij het kiezen van een technologische oplossing is het van belang om steeds te kijken naar de concrete, actuele vraag of het knelpunt van direct betrokken begeleiders of ouders, en naar de omstandigheden in de dagelijkse situatie.

Bouwsteen 2: Ondersteunen van activiteiten en daginvulling

We gaan er vanuit dat, als mensen met EVB+ meer activiteiten hebben en daarmee minder lege ruimte ervaren, de druk op professionals afneemt. We geven een aantal voorbeelden van technologische oplossingen die nu worden ingezet voor mensen met EVB+. Oplossingen die aansluiten bij de verstandelijke mogelijkheden van mensen met EVB+, maar ook bij de behoefte aan ontspanning of juist inspanning. Het is belangrijk om steeds te blijven kijken of de oplossing aansluit op de actuele vraag, de praktische situatie en de beperkingen en mogelijkheden van betrokkenen.

VOORBEELDEN

DIGIwand

De **DIGIwand** is een interactieve beamer die een helder visueel communicatiesysteem projecteert. DIGIwand is speciaal ontworpen voor mensen met ernstige verstandelijke beperkingen en met problemen in de prikkelverwerking. Er zijn apps toegevoegd voor pictoplanning, snoezelen, spellen en video's. (Sherpa, 's Heeren Loo)

Akoestische stoel

Door de inzet van een **akoestische stoel** kan de bewoner meer in de woonkamer zijn, in plaats van intensieve verzorging en begeleiding te krijgen op de eigen kamer. De begeleider kan dan meer bewoners in de woonkamer tegelijkertijd aandacht geven. De contactlijn met de persoon wordt minder vaak verbroken en de (be)leefwereld van de persoon wordt vergroot. (Prinsenstichting, 's Heeren Loo)

VR Bril

Gebruik de VR-bril voor een cliënt. De bril kan ook meegenomen worden bij een bezoek thuis, waardoor het makkelijker wordt om naar huis te gaan en het bezoek ontspannender verloopt. (Prinsenstichting)

Games

Spelletjes zijn steeds vaker beschikbaar voor mensen met een ernstige verstandelijke beperking. Bijvoorbeeld **Robins wereld** en **Pillo**.

Snoezeltechnologie

Zie onder andere technologie bij St. Oda (**Sens-city**). Maar ook gebruik van geuren, Tovertafel, Qwiek-up of een gewone beamer.

Verdere voorbeelden

Fietslabyrint

Pratend fotoalbum

Voorleesboeken en fotolijsten

Bouwsteen 3: Vergroten communicatiemogelijkheden

Technologie kan ingezet worden om communicatie te versterken. Wanneer mensen beter kunnen aangeven wat belangrijk voor ze is, kan dit de autonomie versterken.

VOORBEELDEN

Spraakcomputer

Communicatiehulpmiddel, specifiek ontwikkeld voor mensen met een ernstige verstandelijk beperking. Bijvoorbeeld **Eline spreekt** en **Proloquo2go**.

DIGIwand

De **DIGIwand** is een interactieve beamer die een helder visueel communicatiesysteem projecteert. DIGIwand is speciaal ontworpen voor mensen met ernstige verstandelijke beperkingen en met problemen in de prikkelverwerking. Er zijn apps toegevoegd voor pictoplanning, snoezelen, spellen en video's. De DIGIwand is intuïtief en zeer makkelijk te bedienen. Cliënten ervaren meer eigen regie. (Sherpa, 's Heeren Loo)

Robot Tessa

Robot Tessa kan ingezet worden voor een bewoner met veel herhalende vragen. Tessa antwoordt neutraal, als een extern geweten. Het kost wel veel tijd om het goed in te regelen voor de specifieke persoon. In de documentaire 'Scenario's voor een normaal leven' wordt een jongen van 8 jaar met ASS geholpen door robot KASPAR. (Prinsenstichting)

Bouwsteen 4: Verbeteren inrichting van de omgeving

Er zijn verschillende technologische ontwikkelingen voorhanden om de omgeving prettiger, begrijpelijker of toegankelijker te maken voor bewoners. Veel oplossingen worden al ingezet in de ouderenzorg. Ook hier blijft het van groot belang om goed te kijken naar actuele vragen en praktische omstandigheden. Hieronder een paar mogelijkheden.

VOORBEELDEN

Verwijzers naar het moment in de dag

Het inzetten van verwijzers, bijvoorbeeld geuren, licht, muziek, waardoor mensen weten waar ze zijn op de dag. Zie onder andere Bartimeus: [Fablab](#)

Design & Inrichting

Er wordt steeds meer ontwikkeld voor de inrichting van woningen, gericht op het behoud van zelfredzaamheid, en versterken van autonomie. Bijvoorbeeld door automatisering van gordijnen, lichten, deuren etc. Zie ook [empathische woningen en andere projecten](#) van DEEL Academy.

Bij nieuwbouwprojecten wordt steeds beter gekeken naar de toekomstige bewoners en naar slimme oplossingen die bij kunnen dragen aan zelfredzaamheid, bijvoorbeeld kraansensoren en sleuteltags.

Noise canceling/ White noise

Gebruik van geluidsmaskering, waardoor je minder afgeleid wordt door omgevingsgeluiden. Bijvoorbeeld [Numsy](#). (Esdege-Reigersdaal)

Leefcirkels

Een [leefcirkel](#) is een zorgtechnologie, waarbij de bewoner een tag draagt, die zijn bewegingsruimte 'op maat' inregelt. De technologie is in eerste instantie ontwikkeld in de ouderenzorg. (V&V Cordaan)

Bouwsteen 5: Nachtrust verbeteren

Juist bij mensen met EVB+ is er vaak sprake van onrust in de nacht. Naast zorgen voor goede invulling van de dag, zijn ook diverse technologische oplossingen ontwikkeld die zich richten op een betere nachtrust. Hieronder een aantal voorbeelden.

VOORBEELDEN

Slaaprobot

Een hulpmiddel die je een rustgevende ademhaling laten voelen, waardoor je makkelijker in slaap valt. Onder andere via [Somnox](#). Een goedkopere versie van de slaaprobot, is de Bedtijd Otter van Fisher-Price.

Muziek kussen

Een kussen dat kan worden aangesloten op een installatie, waardoor muziek wordt afgespeeld die speciaal is uitgezocht voor die persoon. [Er is onderzoek gedaan](#) naar de toepassing bij mensen met dementie.

Mijn leven mijn ritme

Een methode ontwikkeld voor mensen met EMB. De methode helpt om te onderzoeken op welke manier je het 24-uurs ritme van mensen kunt verbeteren door de inzet van technologie. Er wordt onder andere gewerkt met een wake-up light & vloestofprojector en met geluid van fluitende vogels. Waardoor mensen lekker wakker worden, en beter slapen. (Siza)

Slimme incontinentiematerialen

De inzet van [slimme incontinentie materiaal](#) kan ervoor zorgen dat mensen 's nachts alleen wakker gemaakt worden als ze daadwerkelijk verschoond of verdroogd moeten worden.

Camerabewaking thuis bij ouders

De **slimme epilepsiecamera** detecteert nachtelijke aanvallen bij kinderen met epilepsie die thuis wonen. (Kempenhaege)

Bedsensoren

In de ouderenzorg wordt al veel gewerkt met **sensoren in bed** die hartslag, bewegingen, slaappatroon en dergelijke meten. Een andere mogelijkheid is de inzet van de **actiwatch** om slaappatronen in kaart te brengen.

Epilepsie detectie

Gebruik maken van bijvoorbeeld de armband **Nightwatch** voor het herkennen van epileptische aanvallen in de nacht.

VERGROTEN WERKPLEZIER EN VERMINDEREN WERKDruk

Technologie kan ingezet worden om werkplezier van professionals te vergroten en de werkdruk te verminderen. We onderscheiden de volgende bouwstenen:

- Signalerende technologie
- Werkplezier van medewerkers faciliteren
- Slimmer organiseren van het werk
- Toerusten van medewerkers

Wanneer het lukt om het werkplezier te vergroten en de druk op medewerkers te verminderen, hopen we dat medewerkers met meer plezier hun werk kunnen blijven doen. Als er veel verzuim en verloop is rondom mensen met EVB+, heeft dit direct effect op de kwaliteit en continuïteit van de zorg. De problematiek verergert en de intensiteit van de zorgvragen neemt verder toe. Waardoor meer inzet nodig is van professionals. Inzet van technologie kan wellicht een rol spelen in het verminderen van onnodige inzet van professionals.

Bouwsteen 6: Signalerende technologie

Er is inmiddels technologie beschikbaar om spanning bij mensen met EVB+ al in een vroeg stadium te meten. Deze manier van signaleren kan gebruikt worden om al vroeg in te grijpen, maar ook om meer zicht te krijgen op factoren die spanning veroorzaken bij mensen met EVB+. De ontwikkelingen in de technologie gaan snel. Signalerende technologie kan ook steeds meer gekoppeld worden aan interventies.

VOORBEELDEN

HUME / Slimme sok

Mentech heeft technologie ontwikkeld om icht te krijgen op spanning bij de cliënt. : HUME. Steeds meer organisaties werken met **HUME**. Vanuit de VU wordt onderzoek gedaan met vergelijkbare technologie, de **slimme sok**.

Emotie intelligente robot

Er wordt gewerkt aan ontwikkelingen waarbij HUME en Robot SARA gecombineerd kunnen worden. (Mentech)

Bouwsteen 7: Werkplezier van medewerkers

Er zijn veel algemene aanpakken, die niet specifiek gelden voor medewerkers die werken met mensen met EVB+. Zoals het gebruik van sleuteltags, technologie rondom medicijnen toedienen, gedeelde agenda's, spraakgericht rapporteren (ONS) en de inzet van ChatGTP bij het opmaken van dossiers (UMC). Specifiek voor mensen die werken in de zorg met mensen met EVB+ is het van belang dat hun veiligheid, en de veiligheid van andere bewoners, zoveel mogelijk gewaarborgd is. Daarom een aantal specifieke toepassingen voor mensen die werken in situaties waarin er sprake is van gedragsproblematiek.

VOORBEELDEN

Inzet biofeedback voor begeleiders

De inzet van biofeedback (onder andere hartcoherentie en sense-it app) kan begeleiders meer inzicht geven op hun eigen spanningsniveau, en helpen om stress te verminderen.

Ondersteuning medewerkers via smart bril

Via een smart bril kan een collega van een afstand meekijken in de directe zorg.

Bouwsteen 8: Slimmer organiseren van het werk

Er worden steeds meer technologische oplossingen bedacht om het werk slimmer te organiseren. Veel oplossingen zijn niet specifiek van toepassing voor medewerkers die werken met mensen met EVB+. We lichten hier nog twee voorbeelden eruit, die te maken hebben met het grote verloop en groot aantal invallers, een situatie die erg veel voorkomt, juist in teams rondom mensen met EVB+.

VOORBEELDEN

Zorgen dat invallers toegang hebben tot beschikbare informatie

PNIL account in het ECD voor invallers zodat zij inzage hebben in het dossier en kunnen rapporteren. (Prinsenstichting, Amerpoort)

Verbeteren beschikbare informatie voor invallers

Ready-Set-Go is een technologische innovatie die ervoor zorgt dat nieuwe medewerkers op een locatie direct de informatie krijgen die ze nodig hebben. Dit was de winnaar van de VG Hakaton 2021. ('s Heeren Loo)

Bouwsteen 9: Toerusten medewerkers

Technologie kan ook ingezet worden om medewerkers beter toerusten om te werken met mensen met EVB+. En zich beter te kunnen verplaatsen in de ander of in een praktijksituatie.

VR-bril inzetten voor scholing

- VR-bril gebruiken om te ervaren hoe het is om een specifieke beperking te hebben bijvoorbeeld autisme of een licht vrestandelijke beperking.
- VR-bril om te leren gaan met moeilijk verstaanbaar gedrag. (ORO)

VERSTERKEN ANDERE KANSLIJNEN

Technologie kan ingezet worden om andere kanslijnen te versterken. En daarmee indirect werkdruk te verminderen bij professionals.

Bouwsteen 10: Samen zorgdragen

Technologie kan helpen om het contact tussen de cliënten en hun familie te onderhouden en te versterken. Een sterkere band tussen de cliënt en zijn familie kan wellicht helpen om het voor familie makkelijker te maken om bij te dragen in de zorg.

VOORBEELDEN

Online contact mogelijkheden

Er zijn allerlei technologische ontwikkelingen beschikbaar die het makkelijker maken om met elkaar in contact te komen. Zowel voor de cliënt, bijvoorbeeld door gebruik te maken van beeldbellen. Als voor de ouders of andere familieleden. Bijvoorbeeld door het gebruik van online-vergadermogelijkheden waardoor ouders makkelijker aan te kunnen sluiten bij een overleg.

Digicontact biedt de mogelijkheid voor ouders om via beeldbellen 24 uur per dag zorg op afstand te krijgen. (Philadelphia)

Bezoek aangenamer maken

Door de inzet van technologie, zoals een spraakcomputer en ander items, kan het bezoek van mensen met EVB+ aan ouders of andere familieleden (of vice versa) wellicht makkelijker gemaakt worden of makkelijker verlopen.

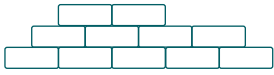
(Link: 11 - Zorgtechnologie en innovatie - Triple-C Podcast | Podcast on Spotify; over podcast)

IMPLEMENTEREN TECHNOLOGIE

Technologie is pas succesvol als het daadwerkelijk ook gebruikt wordt in de praktijk. We zien een aantal terugkerende aandachtspunten rondom de inzet van technologie:

- Technologische oplossingen zijn altijd maatwerk. Belangrijk om per situatie een oplossing te zoeken die het past bij de vragen of knelpunten van de dagelijkse medewerkers, cliënten en/of familie. Technologische oplossingen kunnen niet zomaar worden 'uitgerold' over een organisatie.
- De wifi in de woningen is vaak ontoereikend en gericht op begeleiders, niet op cliënten. De beveiliging van de wifi maakt het soms lastig om individuele keuzes te maken, bv. automatische gordijnen in te stellen.
- Technologie kan gangbare werkprocessen verstoren en zal ingebed moeten worden in het (aan te passen) zorgproces.
- Technologie sluit niet altijd aan op de beschikbare (digitale) vaardigheden van begeleiders. De vraag is of dan de technologie verbeterd moet worden, of de vaardigheden van de medewerkers.
- De inzet van technologie vraagt altijd, naast een financiële investering, ook een investering van medewerkers. Een investering in tijd om instellingen te personaliseren, de werkwijze eigen te maken en het zorgproces opnieuw te bekijken. Naast de investering in de aanschaf of (door)ontwikkeling van de technologie.

Podcast over de inzet van zorgtechnologie en innovatie. (ASVZ)

Bouwsteen 11: Aandacht voor implementatie van technologie

Er zijn verschillende voorbeelden van aanpakken om de kans op succesvolle implementatie van technologie te vergroten. Deze gelden overigens niet specifiek voor de zorg rondom mensen met EVB+.

VOORBEELDEN

Begeleidingsethiek

De aanpak **Begeleidingsethiek** biedt concrete handvatten om technologie op een ethisch verantwoorde manier toe te passen. (ECP)

Actieleernetwerk

In het **actieleernetwerk** worden voorbeelden gedeeld rondom innovatie oplossingen voor de arbeidsmarkt in zorg en welzijn. Op de website worden vele voorbeelden gedeeld, onder andere rondom het inzetten van technologie.

Randvoorwaarden op orde

Om implementatie te laten slagen moeten verschillende zaken goed geregeld zijn. Er moet bijvoorbeeld nagedacht worden over privacy van de gegevens, de ondersteuning van de gebruikers (zowel in het leren gebruiken van de technologie als in het omgaan met de output van de technologie), kosten en vergoedingen, de toegankelijkheid van internet (ook bij storingen) en wetgeving ten aanzien van het gebruik van gegevens.

BRONNEN

[Innovatie-Route](#) (Kennislein Gehandicaptenzorg)

[We Love Innovators](#) (Vilans)

[Kennisbank Digitale zorg](#) (Vilans)

[Actieleernetwerk](#)

[Rapport: Zorginnovaties in de oncologische zorg, gehandicaptenzorg, ouderenzorg, geestelijke gezondheidszorg en cardiovasculaire zorg](#) (KPMG, 2022)